

ARCHITECT EN CULTUURHISTORICUS: EEN PRODUCTIEVE SAMENWERKING

Om bij de restauratie van een waardevol monument of bij de bouw van een nieuw volume in een gevoelige omgeving tot een passend ontwerp te komen, is het van belang dat een architect voldoende handvatten krijgt aangereikt op basis waarvan hij zijn plannen kan opstellen. Steeds meer architecten ervaren dat bij dergelijke projecten bouw- en/of cultuurhistorisch onderzoek als startpunt en inspiratiebron kan dienen.

Een bedrijf dat nauw samenwerkt met Res nova is Friso Woudstra Architecten, die zich al gedurende meer dan een kwart eeuw specialiseert in restauratieprojecten en hoogwaardige historiserende nieuwbouw.

Res nova heeft vanwege het heugelijke feit dat het architectenbureau in 2009 zijn duizendste opdracht heeft binnengehaald, twee boeken geschreven waarin het oeuvre van Friso Woudstra Architecten onder de loep wordt genomen. In het boek *Saxa Loquuntur* – de stenen spreken, wordt het restauratie-oeuvre van Woudstra per object besproken. Het tweede werk, 1001: ontwerpen Friso Woudstra Architecten, behandelt het thema van de nieuwbouwprojecten. Het boek is ingedeeld in meerdere hoofdstukken, elk voorafgegaan door een inleiding over een specifieke architectuurstroming. Ook de wijze waarop Woudstra deze toepast, wordt toegelicht. De inleiding wordt gevolgd door een overzicht van de uitgevoerde projecten.

Jugendstil in Nijmegen: exemplarisch voor de werkwijze

Uit het uitgebreide oeuvre van het architectenbureau is een tweetal projecten gelicht ter illustratie van de wijze waarop bij de plannen met monumentale waarden en omgevingskwaliteiten wordt omgegaan. Beide projecten kenmerken zich door een vormentaal die karakteristiek is voor het begin van de twintigste eeuw. Ze bevinden zich in Nijmegen. Het betreft de restauratie van een gemeentelijk monument aan de Molenstraat en de realisatie van een nieuwbouwvilla aan de Groesbeekseweg.

Molenstraat 72

In het historische centrum van Nijmegen ligt aan

de Molenstraat een woonwinkelpand dat in 1901 gebouwd is naar ontwerp van Piet Buskens. Opvallend is de rijke Jugendstilvormtaal van de voorgevel.

Deze beperkt zich tot de verdiepingen, want op de begane grond hebben in de loop van de eeuw heel wat ingrepen plaats gevonden. Zoals blijkt uit historisch beeldmateriaal, was hier oorspronkelijk sprake van een tussen twee hardstenen hoekpilasters geplaatste brede winkelpui. Deze omvatte rechts de winkelentree met aan weerszijden een grote etalageruit en uiterst links een deur met daarachter de opgang naar de bovenwoning. De pui is vanaf de jaren dertig meerdere malen vervangen door een nieuw exemplaar. Hierbij is ook de opgang verdwenen, met als gevolg dat de bovenwoning vanaf de straat niet meer bereikbaar is en haar functie heeft verloren.

Res nova heeft in opdracht van Friso Woudstra Architecten een cultuur- en bouwhistorisch rapport aangeleverd waarin de ontwikkelingsgeschiedenis van het pand is onderzocht en in zijn historische context is geplaatst. Aan de hand van de waardenstelling is een aantal aanbevelingen ('kansen en bedreigingen') geformuleerd op basis waarvan Friso Woudstra Architecten de plannen voor Molenstraat 72 heeft opgesteld. De rol van Res nova eindigt niet bij het aanleveren van een rapport. Ook gedurende het ontwerpproces is sprake van een intensieve samenwerking tussen architect en cultuurhistoricus.

*Molenstraat 72,
Nijmegen:
rechts vóór en
boven ná de
werkzaamheden.*

Door middel van een effecttoets zijn de uiteindelijke tekeningen voor een laatste keer kritisch beoordeeld. Dit alles om verzekerd te zijn van een verantwoord resultaat.

Een belangrijke factor waarmee bij het ontwerp van Molenstraat 72 rekening moest worden gehouden, was de verplichting die de gemeente oplegde om de bovenverdiepingen geschikt te maken voor bewoning. Zoals bekend werkt het wonen boven winkels gunstig op de leefbaarheid van de binnenstad. De eigenaar wilde echter dat dit niet ten koste ging van het vloeroppervlak van de winkel. Als gevolg van dit voorwaardenpakket was het onmogelijk om een pui te creëren waarin naast de winkelentalage ook een opgang naar de bovenverdieping werd geplaatst. De opgang is in de nieuwe situatie aan de achterzijde van het pand gerealiseerd, aan de Karregas.

De nieuwe winkelpui is in opzet geïnspireerd op de oorspronkelijke drieledige situatie van het winkelgedeelte: een centrale entree met aan weerszijden een ruit, geplaatst op een lage borstwering. De nieuwe invulling kenmerkt zich door een vormtaal en vakmanschap die corresponderen met de nog aanwezige historische geveldelen. Bij de werkzaamheden werden achter de huidige pui de twee oorspronkelijke decoratieve hardstenen hoekpilasters aangetroffen. Hoewel deze ernstig waren aangetast door de vele gevelaanpassingen, is besloten deze in de huidige staat inzichtelijk te houden.

Molenstraat 72 geldt als een exemplarisch voorbeeld hoe in een historische binnenstad een esthetisch hoogwaardige pui kan ontstaan waarbij de oorspronkelijke situatie als inspiratiebron dient, zonder dat daarbij de praktische wensen van de winkelier uit het oog worden verloren.

Groesbeekseweg 238

Het leeuwendeel van het oeuvre van Friso Woudstra Architecten bestaat uit historiserende nieuwbouw, variërend van classicistische landhuizen tot rietgedekte villa's (cottage-stijl) en Jugendstilpanden. Deze projecten kenmerken zich door een tot op het detail doorgevoerd vakmanschap. Woudstra acht het van het grootste belang dat zijn ontwerpen stijlzuiver en streekgebonden zijn. Een recent voltooid voorbeeld is het pand Groesbeekseweg 238. De bouwlocatie is gelegen aan een gedeelte van de Groesbeekseweg dat wordt gekarakteriseerd door de vele kapitale villa's in eclectische stijl. Deze zijn hier in de eerste twee decennia van de twintigste eeuw opgericht. De vrijstaande villa's vormen één samenhangend geheel, maar hebben elk door het specifiek toegepaste decoratieve programma een duidelijk eigen karakter. Hierdoor is een schilderachtig ensemble ontstaan.

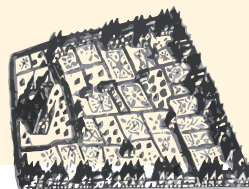
*Groesbeekseweg,
Nijmegen: boven
straatbeeld en
rechts nr. 238.*

Het nieuwe project moest in verschijningsvorm en kwaliteit aansluiting vinden op dit eclectische straatbeeld. Groesbeekseweg 238 heeft in hoofdopzet een symmetrische plattegrond en opstand waarbij door het toepassen van erkers, uitkragingen en steekappen toch een asymmetrisch aanzien is ontstaan. Gevels zijn opgetrokken in in halfsteens verband gemetselde baksteen en voorzien van een knipvoeg. Detailleringen zijn uitgevoerd in pleisterwerk en polychrome cementtegels, kenmerkend voor de neorenaissance. De overstek van de kap wordt gedragen door een fraaie houtconstructie, karakteristiek voor de Chaletstijl. Het resultaat is een vrijstaande villa met een duidelijk eigen karakter die door haar eclectische vormtaal

goed aansluit bij het historische schilderachtige straatbeeld.

Tegenwoordig betreft Friso Woudstra Architecten Res nova op een soortgelijke wijze bij nieuwbouw als bij restauratieprojecten. Voorafgaand aan het ontwerpproces wordt een rapport opgesteld waarin de cultuur- en architectuurhistorische, stedenbouwkundige en landschappelijke karakteristiek van de bouwlocatie en de omgeving wordt belicht. Deze dient als uitgangspunt voor het ontwerp dat algemeen leidt tot versterking van de ruimtelijke ambiance ter plaatse, doordat het de *genius loci* respecteert. ■

Res nova
Erfgoed in ontwikkeling

www.res-nova.nl
info@res-nova.nl
Telefoon 0475-552 330